

УДК 069.51: [929: 930]

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7\(37\)-2231-2244](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-7(37)-2231-2244)

Романько Ірина Іванівна кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки вищої школи та соціально-гуманітарних дисциплін, Українська державна льотна академія, м. Кропивницький, <https://orcid.org/0000-0002-2523-1142>

БІОГРАФІЧНИЙ НАПРЯМ У ПРАКТИКАХ ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ МЕМОРІАЛЬНОЇ ЕКСПОЗИЦІЇ «ВИПУСКНИК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ ЛЬотної АКАДЕМІЇ ОЛЕКСАНДР КАЛЯНІНОВ»)

Анотація. У статті визначено проблематику дослідження та його наукову актуальність, мету та завдання дослідження, обґрунтовано його джерельну базу, представлено історіографічний огляд вітчизняних та зарубіжних публікацій, присвячених теоретичним і методологічним проблемам, дослідницьким можливостям та перспективам історичної біографії, заявлено наукову новизну дослідження.

У якості прикладу історичної біографії запропоновано досвід створення біографії Національного героя Азербайджану (помертено) Олександра Георгійовича Калянінова – випускника Української державної льотної академії.

Автор статті обґрунтовує причини, що вплинули на вибір суб'єкта дослідження, проблеми відбору та аналізу джерел. Наголошується, що джерельна база дослідження має широкий характер, включає джерела різного походження. Особлива цінність більшості з них полягає у науковій новизні. Основний вид джерел утворюють письмові, які представлені як оповідальними (публіцистика, спогади, щоденники, автобіографії, листи, некрологи тощо), так і документальними джерелами. Біограф звертається до речових джерел (особисті речі, нагороди), а також до фотоматеріалів, відео та аудіозаписів, інтерв'ю, кінофільмів для більшої міри візуалізації отриманих відомостей. Інформаційні матеріали у ЗМІ про суб'єкта дають чималий обсяг додаткової інформації, допомагають зрозуміти логіку діяльності, виявити індивідуальність, простежити професійний шлях, створити уявлення про інтереси О. Калянінова. Насичені фактами, яскравими замальовками повсякденного життя, побуту, джерела особистого походження дозволили не лише написати історичну біографію, а й додати штрихи до подій російсько-української війни.

У результаті роботи над біографією автору вдалося вийти за межі традиційної історичної біографії (або «класичної біографії»), оскільки вдалося показати соціальний контекст.

Ключові слова: історична біографія, біографічний метод історичного дослідження, класифікація джерел, Українська державна льотна академія, меморіальна експозиція, Олександр Калянінів.

Romanko Iryna Ivanivna Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Higher School Pedagogics and Social-Humanitarian Disciplines Department, Ukrainian State Flight Academy, Kropyvnytskyi, <https://orcid.org/0000-0002-2523-1142>

BIOGRAPHICAL DIRECTION IN HISTORICAL RESEARCH PRACTICES (BASED ON MATERIALS FROM MEMORIAL EXPOSITION «UKRAINIAN STATE FLIGHT ACADEMY GRADUATE OLEXANDR KALYANINOV»)

Abstract. The article defines the research problem and its scientific relevance, purpose and objectives of the research, justifies its source base, presents a historiographical review of domestic and foreign publications devoted to theoretical and methodological problems, research opportunities and prospects of historical biography, declares the scientific novelty of the research.

As an example of a historical biography, the experience of creating a biography of the national hero of Azerbaijan (posthumously) Olexandr Kalyaninov, Ukrainian State Flight Academy graduate, is proposed.

The author of the article justifies the reasons that influenced the choice of the research subject, the problems of selecting and analyzing sources.

It is emphasized that the source base of the study is broad, including sources of various origins. The special value of most of them lies in their scientific novelty.

The main type of sources is written, which are presented as narrative ones (publications, memoirs, diaries, autobiographies, letters, obituaries, etc.) and documentary sources.

The biographer refers to material sources (personal belongings, awards), as well as to photographs, video and audio recordings, interviews, and films for greater visualization of the information received.

Information materials in the media about the subject provide a considerable amount of additional information, help to understand the logic of activity, reveal the individuality, trace the professional path, and create an idea of O. Kalyaninov's interests.

Rich in facts, vivid sketches of everyday life, sources of personal origin allowed not only to write a historical biography, but also to add touches to the events of the Russian-Ukrainian war.

As a result of working on the biography, the author managed to go beyond the boundaries of traditional historical biography (or «classical biography»), as she managed to show the social context.

Keywords: historical biography, biographical method of historical research, source classification, Ukrainian State Flight Academy, memorial exposition, Olexandr Kalyaninov.

Постановка проблеми. Вибір зазначеної теми обумовлений необхідністю синтезування теоретичних положень історичної біографії як особливої жанрової структури та його практичного втілення у процесі створення біографічного дослідження.

Роль біографії в історичному знанні визначив американський історик Стенлі Альберт Волперт: «У своїх найкращих проявах біографія – це найчистіша форма історії» [1, с. 399].

На важливості біографії як форми історичного аналізу, її здатності долати межі часу та простору наголошує професорка Університету Центральної Флориди (США) Ширлі Лекі. Біограф повинен прагнути показати життя свого героя так, щоб виявити особливості характеру, визначальні саме для цієї людини. Хороша біографія дає відчуття, ніби «жива людина ходить сторінками» [2, с. 3].

Історична біографія визнана найточнішим способом висвітлення особливостей життя досліджуваної особистості. Це підтверджує ідею про необхідність сприйняття історії крізь сферу окремої особистості.

У професійній історичній спільноті донедавна було поширене упередження, що біографія має справу лише з великими людьми та їхніми діяннями.

Як позитивну тенденцію останніх десятиліть важливо відзначити розширення кола «героїв» біографій. До таких традиційних постатей, як провідні діячі політики чи культури у якості «суб'єктів» біографічних досліджень додалися прості люди.

Подібного роду біографії повинні відповідати декільком важливим вимогам.

Крім технічних особливостей, що диктуються самим характером матеріалу та особистим стилем історика, дослідження має ґрунтуватися на систематизації «відповідей» джерел при використанні переліку запитань приблизно такого роду: як ця людина любила, навчалась, який сенс (спосіб, стиль) життя вона для себе обрала, і чому все склалося саме так, а не інакше.

Скільки разів суб'єкт обирає для себе основний життєвий сенс, наскільки дотримувався свого вибору. Як у результаті він вирішував проблему адаптації до власного не безсмертя, і чи вирішив.

Подібний підхід до біографії, що зрівнює «великих» і «простих» людей, перегукується з популярним останнім часом напрямом – так званим вивченням життя «людини другого плану».

Не менш важливим є контекст, а саме соціальна та політична атмосфера для біографій людей, чиє життя припало на переломні епохи. У період війни трагічно яскраво проявляється і роль особистості в історії і безжальна могутність історичних процесів.

Наукова новизна дослідження полягає у таких позиціях: вперше досліджується біографія О.Г. Калянінова; автором статті запропоновано контекстуально-біографічний підхід до дослідження індивідуальної біографії особистості, яка виявилася залученою до подій російсько-української війни.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що його результати можуть використовуватися при складанні лекційних курсів з «Історії авіації» та «Історії України», а також поповнити біографічні матеріали.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним та методологічним проблемам, дослідницьким можливостям та перспективам історичної біографії присвячено низку зарубіжних та вітчизняних публікацій. Французький історик Жак Ле Гофф [3] задався питаннями: що являє собою історична біографія і які вимоги висуваються до неї? Він дійшов закономірного висновку: історична біографія – один із найскладніших жанрів історичних досліджень.

Жак Ревель [4] виділяє типи біографічних досліджень, ґрунтуючись на способах інтерпретації даних.

Заслуговує на увагу типологія біографічних досліджень для аналізу їх основних напрямів, запропонована Міхаелем Кереном [5].

Науковці Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського присвятили колективну монографію аналізу сучасного стану, проблемно-тематичного діапазону, здобутків і нерозв'язаних проблем розвитку історико-біографічних досліджень [6].

Один із напрямів наукових розвідок директора Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського Володимира Попика – нові виклики і завдання, що постали перед українською біографікою, як важливим спрямуванням національної гуманітарної науки і культури, в умовах протистояння російській агресії [7].

Українські дослідники Варфоломій Савчук та Ольга Чаплиць, аналізуючи класифікацію історико-біографічних наукових досліджень, зазначають, що вона передбачає комплексний підхід і ґрунтується на врахуванні декількох основ [8].

Людмила Литвинюк вивчає трансформації методів дослідження й укладання біографії внаслідок розвитку цифрових комунікацій [9].

Олег Яценко аналізує тексти некрологів з метою виявлення ступеня їхньої інформативності й доцільності використання як джерел біографічної інформації [10].

Незважаючи на вагомі напрацювання, деякі принципові питання теорії та практики історичної біографії і до сьогодні продовжують викликати дискусії.

Мета статті:

1) відобразити шляхи практичної реалізації біографічного дослідження у рамках створення Меморіальної експозиції «Національний Герой Азербайджану Олександр Калянінов – випускник Української державної льотної академії»;

2) навести класифікацію основних груп історичних джерел, на які автор статті спиралася у даному дослідженні.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання: провести фактологічну реконструкцію біографії Олександра Калянінова; на підставі аналізу подій життя О. Калянінова, обставин формування поглядів, мотивації вчинків виявити точки взаємодії індивіда та історичного контексту.

Виклад основного матеріалу. Дана стаття презентує досвід створення та введення до наукового обігу біографічних матеріалів меморіальної експозиції, присвяченій випускнику Української державної льотної академії (далі – УДЛА) О.Г. Калянінову.

25 грудня 2024 року літак Embraer E-190 авіакомпанії ЗАТ «Азербайджанські авіалінії» (AZAL), що прямував за маршрутом Баку–Грозний, був підбитий російським зенітно-ракетним комплексом «Панцир-С1» у повітряному просторі Російської Федерації.

Командир повітряного судна Ігор Кшнякін та другий пілот Олександр Калянінов спрямували літак над Каспійським морем до міжнародного аеропорту Актау (Казахстан), незважаючи на аномальні системи управління.

Повітряне судно зазнало авіаційної катастрофи під час аварійної посадки поблизу міста Актау. На борту перебували 62 пасажери, а також п'ять членів екіпажу. Внаслідок авіатрощі загинули 38 (у тому числі 3 члени екіпажу), вижили – 29 осіб. Трагедія в небі над Актау могла обернутися ще

страшнішими наслідками, якби не високопрофесійні дії другого пілота Олександра Калянінова та капітана Ігоря Кшнякіна. Вони до останньої секунди намагалися урятувати якомога більше людей, які перебували на борту літака, що втратив керування, не слухався пілотів через серйозні пошкодження.

На знак вшанування пам'яті Олександра Калянінова керівництво УДЛА, за підтримки Посольства України в Азербайджанській Республіці та Об'єднаної діаспори азербайджанців України, ухвалило рішення присвоїти ім'я Олександра Калянінова одній з навчальних аудиторій академії та створити музейну експозицію.

На сторінці офіційного веб-сайту УДЛА розміщено Віртуальний меморіал «Національний Герой Азербайджану Олександр Калянінов – випускник Української державної льотної академії» [11].

Текстова частина містить наступні розділи:

- Вступне слово.
- Життєпис (Дитинство. Навчання у Бакинському Європейському Ліцеї. Національна Академія Авіації. Ізмірський технологічний інститут. Льотна академія Національного авіаційного університету, Україна. Робота в авіаційній компанії «Азербайджанські авіалінії»).
- Авіаційна катастрофа Embraer E190 поблизу м. Актау. Хід подій: події в небі над Північним Кавказом та Каспійським морем; події у повітряному просторі Казахстану.
- Реакція на авіаційну катастрофу Embraer E190 (в Азербайджані; у Росії; в Україні; у Туреччині; у Сполучених Штатах Америки).
- Меморіали пам'яті.
- Церемонія прощання.
- Версії причин авіаційної катастрофи.
- Розслідування авіаційної катастрофи; Витяг із попереднього звіту Комісії з розслідування авіаційної події Міністерства транспорту Республіки Казахстан «За результатами розслідування авіаційної події».
- Нагородження (посмертно). Звання «Національний Герой Азербайджану».
- Допоки живе пам'ять людська (Урок пам'яті. Експозиція Музею цивільної авіації Азербайджану про героїчний екіпаж [12]. Документальний фільм «Останній політ». Імена загиблих – на гірській вершині).
- Спогади про Олександра Калянінова: друзів та колег; матері Олександра – Олени Юрїївни.
- Післямова.

Кожен розділ доповнений фотогалереєю, світлини мають текстові коментарі.

Першим етапом меморіального проєкту стала підготовка біографії Олександра Георгійовича Калянінова. Історія життя Олександра – це історія життя людини, яка стала Національним Героєм.

Досліджуючи формування, еволюцію О.Г. Калянінова як особистості, автор біографії починає розповідь не від народження Олександра, а набагато раніше, звертаючись до сімейних витоків та простежуючи інтелектуальне формування його батьків. Ось на цьому сімейному тлі біограф розкриває своє бачення становлення особистої ідентичності Олександра.

О. Калянінов постає у біографічному дослідженні як люблячий син та добрий друг, соціально відповідальна, інтелектуально чесна та скромна людина, високофаховий працівник. Автор біографії підкреслює високі моральні якості, доброту та ніжність, виняткову чистоту та правдивість Олександра.

Починаючи роботу над дослідженням, автор статті поставила перед собою запитання: якою людиною був Олександр? Як склалися його стосунки з іншими? Вивчався його інтелектуальний розвиток. Було важливо зрозуміти, що надихало та мотивувало суб'єкта біографії.

Відмовляючись від зайвої героїзації та показуючи його як просту людину, дослідниця звернулася до вивчення атмосфери, в якій жив Олександр, до проблем, які він намагався вирішити, та джерел, до яких він звертався у пошуках відповідей.

Життя О. Калянінова розглядалося на тлі соціального контексту, увага приділялася його сімейному життю та оточенню, вивчалася, як це вплинуло на нього та його професійну діяльність. Такий підхід відображає сучасне значення акторорієнтованої історії, що відстоює можливості написання соціальної історії людини (Актор – діючий суб'єкт, індивід, який вчиняє дії, спрямовані на інших).

Обравши в якості контексту соціальні взаємодії та мережі підтримки, автор намагалася показати Олександра як людину, яку формували і на яку впливали кола спілкування, що частково перетинаються: родичі, друзі, сусіди, колеги.

Біографічне дослідження проводилося на основі широкого кола опублікованих та неопублікованих джерел. Були розглянуті всі можливі та варті уваги джерела, придатні для відтворення образу суб'єкта.

Серед різноманітних методів проведення дослідження (створення біографії) необхідним та найбільш дієвим у рамках історичної науки є комплексний підхід до використання джерел, при якому стає найбільш доведеним зв'язок біографії та періоду історії.

Фактуальна база створена в результаті джерелознавчих операцій: пошуку, виявлення, ідентифікації, прочитання / інтерпретації, аналізу,

синтезу, систематизації (синхронічної, діахронічної, періодизаційної, класифікаційної, типологізаційної та ін.), концептуалізації джерел.

Джерельна база (комплекс виявлених, зібраних біографом різноманітних за видотиповою характеристикою джерел) біографічного дослідження включає персональні тексти і джерела особистого походження, одночасно у якості джерел були залучені різні матеріали, які надають у тому числі і так звані «непрямі свідчення», що фіксують «погляд з боку», – будь-яка об'єктивна інформація.

Структура джерельної бази біографічного історичного дослідження презентована варіативним розмаїттям: 1 блок – джерела особистого походження (его-документи): щоденники, листи, автобіографія, біографічна анкета, спогади та інші свідчення «людини у часі»); 2 блок – сімейний архів; 3 блок – документальні: матеріали діловодства – у широкому діапазоні, що мають пряме чи опосередковане відношення до суб'єкта біографії тощо; 4 блок – епістолярія (автори – сучасники суб'єкта біографії); 5 блок – прижиттєві матеріали про суб'єкта біографії, некрологи; 6 блок – інтерв'ю; 7 блок – періодичні видання; 8 блок – матеріали комісії з розслідування авіапригоди; 9 блок – матеріали інших джерелознавчих типів: речові, усні, образотворчі, аудіовізуальні тощо.

Всі ці джерела виступають в опублікованій (друкованій) формі, неопублікованій, а також на електронних носіях. Серед джерел біографії виділяємо першочергові – неопубліковані архівні матеріали (рукописні, машинописні); письмові (публіцистика, спогади, щоденники, автобіографії, листи тощо), а також листування; артефакти, що мають пряме або побічне відношення до суб'єкта біографії: створені ним малюнки, різноманітні вироби та інше; улюблені речі (сувеніри, талісмани тощо); подарунки, зроблені Олександром іншим людям, або отримані від інших людей; особиста бібліотека; місця пам'яті / перебування суб'єкта (географічно-просторові джерела).

Істотно допомагають у створенні біографії візуальні джерела (фотографії), а також науково-популярні тексти для відтворення обстановки та атмосфери, у яких знаходився персонаж біографії.

Працюючи над біографією, автор приділяла увагу як суб'єкту дослідження, так і людям із різних оточуючих його груп.

Базова соціальна ідентичність залежить не тільки від родини, а й від соціальних зв'язків та мереж, які створюються і розвиваються у різні способи: дружбою, підтримкою відносин із однокласниками чи однокурсниками тощо.

Важливе місце у джерельній базі дослідження відводиться матеріалам, що належать руці Олександра Калянінова: його листи до

родичів, до друзів та знайомих, нотатки щоденникового характеру, які відображають його інтереси та враження різних життєвих періодів.

Его-документи надають досліднику безцінну інформацію, яку не може дати жодне історичне джерело офіційного характеру. Вони дозволяють глибше зрозуміти, що відбувається в контексті особистості та епохи. Не менш важливими є джерела, які фіксують «погляд із боку». Чимало інформації для дослідження мають усні спогади про Олександра, зафіксовані автором цієї статті; найцінніші відомості про останні дні його життя містяться в інтерв'ю рідних та близьких, записані невдовзі після загибелі О. Калянїнова.

Окрему групу джерел становлять діловодні матеріали, які містять «офіційні» відомості про Олександра. Серед таких джерел можна виділити його особову справу в архіві УДЛА.

Наводимо фрагмент біографії, пов'язаний із навчанням О.Г. Калянїнова в Льотній академії Національного авіаційного університету (у теперішній час – УДЛА), м. Кропивницький.

З 01 листопада 2018 року Олександр Калянїнов був зарахований студентом 1 курсу Льотної академії Національного авіаційного університету (ЛА НАУ). Олександр навчався на факультеті льотної експлуатації за навчально-професійною програмою «Льотна експлуатація повітряних суден».

Особова справа Олександра Калянїнова сформована з документів:

- Свідцтво про народження (азербайджанською та російською мовами).
- Паспорт (азербайджанською мовою).
- Атестат про середню освіту (азербайджанською та російською мовами).
- Диплом бакалавра (А № 063134) за напрямом вищої спеціалізації «Польотна інженерія». Національна академія авіації. м. Баку. 02.07.2015 (азербайджанською та російською мовами).
- Додаток до диплому бакалавра (азербайджанською та російською мовами).
- Протокол вступної співбесіди (№ 38) у відбірковій комісії ЛА НАУ Калянїнова Олександра, яка відбулась 14.10.2018 р., м.Кропивницький.
- Відповідь на білет № 16 фахового вступного випробування Калянїнова Олександра. ЛА НАУ, м.Кропивницький. Одне з питань білету – дії екіпажу (зокрема, другого пілота) у випадку вимушеної посадки повітряного судна (ПС) поза аеродромом.
- Аркуш результатів вступних випробувань Калянїнова Олександра. ЛА НАУ, м.Кропивницький.

• Залікова книжка № 318521 студента ЛА НАУ Калянінова Олександра.

• Наказ начальника ЛА НАУ від 14 жовтня 2018 року, протокол №18 про зарахування на навчання Калянінова Олександра Георгійовича з 01 листопада 2018 року студентом 1 курсу заочної форми навчання Льотної академії Національного авіаційного університету.

• Додаток до наказу про зарахування на навчання Калянінова Олександра Георгійовича в ЛА НАУ.

• Наказ начальника Льотної академії НАУ № 150/о від 26 лютого 2021 року «Про завершення навчання студентів заочної форми навчання факультету льотної експлуатації та обслуговування повітряного руху освітнього ступеня: Магістр». Витяг з Наказу: «Калянінову Олександрю Георгійовичу, який успішно виконав освітньо-професійну програму “Льотна експлуатація повітряних суден” (315М навчальна група), присудити освітній ступінь Магістра за спеціальністю 272 “Авіаційний транспорт”, присвоїти кваліфікацію Магістра з авіаційного транспорту, інженера-пілота, інженера-дослідника і видати диплом магістра встановленого зразка».

• Диплом Магістра М21 № 031662 Олександра Калянінова, виданий 06.04.2021 про закінчення навчання в Льотній академії Національного авіаційного університету та здобуття професійної кваліфікації: Інженер-пілот, інженер-дослідник.

• Додаток до диплому магістра М21 № 031662 Олександра Калянінова (інформація про присвоєну кваліфікацію; відомості про програму, накопичені індивідуальні кредити та отримані бали/оцінки; додаткова інформація тощо).

Невід'ємною частиною біографічних джерел є аудіовізуальний матеріал. Традиційно біографічний документальний фільм є хронологією життя з використанням фотографій, кіно- або телесюжетів, висловлюваннями сучасників чи експертів у супроводі голосу за кадром.

Автор біографії зверталася до документального фільму «J2-8243: останній політ» [13], презентований азербайджанським телеканалом Ваку TV 31 березня 2025 року. Фільм складається із п'яти частин. Він розповідає про долі загиблих, тих, які вижили та тих, хто прийшли на допомогу. У першій частині – «Жили-були» – родичі та близькі діляться спогадами про командира повітряного судна Ігоря Кшнякіна, другого пілота Олександра Калянінова та бортпроводниці Хекумі Алієвої.

Як біографічне джерело були використані телепередачі, виконані в жанрі «портрет героя». Цей жанр дає можливість біографу представити персональну історію та ідентичність суб'єкта дослідження, приділяючи

особливу увагу основним елементам: 1) індивідуальне – розповідь про особистість та його професійну компетенцію; 2) приватне – розповідь про його приватне життя.

Через широкість наявного матеріалу дослідниця обмежилася інтерв'ю різним ЗМІ матері, друзів, співробітників, сусідів Олександра. Телепортрет витриманий у жанрі спогадів про дитинство, про стосунки з батьками, про хобі, про кар'єру.

У процесі роботи з джерелами, чи то з его-документами чи будь-якими іншими, перед біографом неминуче постає низка проблем як професійного, так і етичного характеру. Крім фахових навичок роботи з документами, біограф повинен вміти «тримати дистанцію» і з матеріалом, і з суб'єктом біографії.

Про етичні проблеми, з якими стикається біограф під час збирання інформації та роботи над джерелами, пише Сьюзен Магарей у статті «Три питання для біографа: Публічна чи приватна? Індивідуальна чи громадська? Правда чи прикрашання? [14].

Ось ці питання: 1) Біографію якого типу слід написати – інтимну чи офіційну? Іноді деталі особистого повсякденного життя допомагають зрозуміти особливості професійної чи громадської діяльності. 2) Біографія індивідуальна чи соціальна? Це питання було породжене тією точкою зору, згідно з якою наратив індивідуального життя може стати зрозумілим лише в тому випадку, якщо воно підкріплене деталями соціальної історії. 3) Правда чи прикрашання? Це питання про те, яким чином біограф організує матеріал.

Також біограф може зіткнутися з недоступністю інформації не лише через її відсутність, а через небажання родичів або інших власників приватних документів дати можливість ознайомитися з ними.

Серед безлічі неминучих складнощів – це позиція та ставлення самого біографа до предмета, що вивчається. Він має бути «учасником-спостерігачем», тобто грати протилежні ролі. Як учасник дослідник має прагнути бачити світ, так, як бачить його «суб'єкт». У той же час він повинен залишатися «спостерігачем», тому що тільки так можна зберегти неупередженість, необхідну для того, щоб розрізняти факт і вигадку. Не менш важливим є вміння біографа відокремити події реального життя людини від міфів про його життя, розкрити його справжнє «я».

Біографія як мініатюрна форма мікроісторії, дозволяє досліднику проаналізувати і найдрібніші деталі розвитку подій, і серйозні політичні зміни. А оскільки суб'єкт біографії діє всередині та за межами цих подій, то, застосовуючи цей метод вивчення історії, дослідник бере до уваги громадську думку, політичні, економічні інтереси та культурне середовище.

В даному випадку життя та професійна діяльність суб'єкта біографії виступають як сполучна нитка політичних подій.

Висновки. Таким чином, взятий у масштабі єдиної біографії трагічний епізод російсько-української війни постав у дослідженні в індивідуальному вимірі.

Біографічний підхід дозволив побачити події глобального порядку через тло унікальної долі, вловити зв'язок мікрооб'єкта та макро-історії, зрозуміти її суть на глибинному рівні людської особистості.

Аналіз досвіду професійного та морального самовизначення О. Калянїнова дозволив виділити основні константи його особистості, яка виявилася ввергнутою у випробування переломною епохою: міцний емоційний зв'язок із сім'єю, глибока відданість авіаційній спільноті, кодексу професійної честі та особистим переконанням, погляд на світ і на те, що відбувається навколо, з позиції загальнолюдських цінностей.

Проведене біографічне дослідження не лише розкрило унікальний життєвий досвід, а й дозволило висвітлити деякі аспекти подій російсько-української війни, агресивної зовнішньої політики Росії.

Меморіальна експозиція у Іменній аудиторії стала символом героїзму та міжнародної солідарності з азербайджанським народом. Це данина поваги до самопожертви та натхнення для майбутнього покоління пілотів.

Щодо перспектив подальших розвідок у даному напрямі: в рамках реалізації проекту «Меморіал пам'яті полеглих авіаторів» продовжується дослідження біографій полеглих у російсько-українській війні здобувачів освіти, випускників, співробітників Української державної льотної академії та військових льотчиків – наших краян [15].

Біографічні дослідження мають значний потенціал, оскільки завдяки їм відкриваються нові документи та джерела, переглядаються інтерпретації та дослідницькі тренди. Без біографій історичні дослідження будуть набагато менш інформативними та неповними. Концепція проекту «Віртуальний меморіал пам'яті» уможливорює здійснення як традиційних досліджень персональної історії, так і вивчення персоналій локальної історії.

Література:

1. Wolpert S. Biography as history: A personal reflection. *Journal of interdisciplinary history*. Cambridge. 2010. Vol. 40. N 3. P. 399–412.
2. Leckie Shirley A. Biography Matters: Why Historians Need Well-Crafted Biographies More than Ever. *Writing biography: Historians and their craft*. Edited by Lloyd E. Ambrosius. Lincoln: University of Nebraska Press. 2004. XIII. 166 p.
3. Le Goff Jacques. Saint Louis. Paris: Gallimard. 1996. 992 p.
4. Revel Jacques. Un moment, des histoires. Paris, Les Editions de l'EHESS. 2018. 166p.

5. Keren Michael. Biography and historiography: The case of David Ben-Gurion. *Biography*. Hawaii, 2000. Vol. 23. N 2. P. 332–351.

6. Історична біографіка в Україні: проблеми, завдання і перспективи розвитку досліджень, видавничої та інформаційної роботи: колективна монографія / В.І. Попик [та ін.]; Київ: Національна академія наук України, Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського. 2019. 364 с.

7. Попик В.І. Виклики буремної доби і нові обрії української біографіки. *Українська біографістика*. 2022. № 23. С. 13–43.

8. Савчук В., Чаплиць О. Метод інтерв'ю в історико-біографічному дослідженні зі звуженою джерельною базою. *Ейдос*. 2015. № 8. С. 301–311.

9. Литвинюк Л.В. Біографія як цифрова комунікація. *Українська біографістика*. 2022. № 23. С. 122–139.

10. Яценко О.М. Некролог як складова частина біобібліографічного ресурсу «Український національний біографічний архів». *Українська біографістика*. 2019. №18. С. 300–308.

11. Віртуальний меморіал «Національний Герой Азербайджану Олександр Калянінов – випускник Української Державної Льотної Академії» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sfa.org.ua/index.php/ua/87-ukrainian/academy/memorial/4180-audytoriia> (дата звернення: 25.07.2025).

12. Honoring fallen heroes: AZAL crew's belongings immortalized in Azerbaijan's National Museum [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://caliber.az/en/post/honoring-fallen-heroes-azal-crew-s-belongings-immortalized-in-azerbaijan-s-national-museum> (дата звернення: 11.07.2025).

13. "Son uçuş" filminin müəllifi danışdı: "Hadisə hər kəs kimi mənə də çox təsir etdi" [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://oxu.az/siyaset/son-ucus-filminin-muellifi-danisdi-hadise-her-kes-kimi-mene-de-cox-tesir-etdi> (дата звернення: 04.06.2025).

14. Magarey Susan. Three questions for biographers: Public or private? Individual or society? Truth or beauty? *Journal of Historical Biography* (Canada). 2008. Vol. 4. P. 1–26.

15. Віртуальний меморіал пам'яті полеглих здобувачів освіти, випускників, співробітників Української державної льотної академії та військових льотчиків – наших краян [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sfa.org.ua/index.php/ua/17-ukrainian/3714-virtualnyi-memorial-pam-iati> (дата звернення: 21.07.2025).

References:

1. Wolpert, S. (2010). Biography as history: A personal reflection. *Journal of interdisciplinary history*. Cambridge, Vol. 40, N 3, 399–412 [in English].

2. Leckie, Shirley A. (2004). *Biography Matters: Why Historians Need Well-Crafted Biographies More than Ever*. Writing biography: Historians and their craft. Edited by Lloyd E. Ambrosius. Lincoln: University of Nebraska Press, XIII [in English].

3. Le Goff, Jacques (1996). *Saint Louis*. Paris: Gallimard [in English].

4. Revel, Jacques (2018). *Un moment, des histoires*. Paris, Les Editions de l'EHESS [in English].

5. Keren, Michael (2000). *Biography and historiography: The case of David Ben-Gurion*. *Biography*. Hawaii, 23, N 2, 332–351 [in English].

Popyk, V.I. (Ed.). (2019). *Istorychna biohrafika v Ukrayini: problemy, zavdannya i perspektyvy rozvytku doslidzhen', vydavnychoyi ta informatsynoyi roboty: kolektyvna monohrafiya* [Historical biographics in Ukraine: problems, tasks and problems for the

development of research and information work: collective monograph]. Kyiv: Natsional'na akademiya nauk Ukrainy, Natsional'na biblioteka Ukrainy imeni V.I.Vernads'koho [in Ukrainian].

7. Popyk, V.I. (2022). Vyklyky buremnoyi doby i novi obriyi ukayins'koyi biohrafiky. [Challenges of turbulent times and new horizons of Ukrainian biographics]. *Ukrayins'ka biohrafistyka – Ukrainian biographics*, 23, 13–43 [in Ukrainian].

8. Savchuk, V., & Chaplyts', O. (2015). Metod interv"yu v istoryko-biohrafichnomu doslidzhenni zi zvuzhenoyu dzherel'noyu bazoyu [Interview method in historical-biographical research with a narrowed source base]. *Eydos – Eidos*, 8, 301–311 [in Ukrainian].

9. Lytvyniuk, L.V. (2022). Biohrafiya yak tsyfrova komunikatsiya [Biography as digital communication]. *Ukrayins'ka biohrafistyka – Ukrainian biographics*, 23, 122–139 [in Ukrainian].

10. Yatsenko, O.M. (2019). Nekroloh yak skladova chastyna biobibliohrafichnoho resursu «Ukrayins'kyy natsional'nyy biohrafichnyy arkhiv» [Obituary as a component of a biobibliographic resource «Ukrainian National biographic archive»]. *Ukrayins'ka biohrafistyka – Ukrainian biographyics*, 18, 300–308 [in Ukrainian].

11. Virtual'nyy memorial «Natsional'nyy Heroy Azerbaydzhanu Oleksandr Kalyaninov – vypusknik Ukrainy'skoyi Derzhavnoyi L'otnoyi Akademiyi» [Virtual memorial «National Hero of Azerbaijan Olexandr Kalyaninov – Ukrainian State Flight Academy graduate»]. (n.d.). <https://www.sfa.org.ua/index.php/ua/>. Retrieved from <https://sfa.org.ua/index.php/ua/87-ukrainian/academy/memorial/4180-audytoriia> [in Ukrainian].

12. Honoring fallen heroes: AZAL crew's belongings immortalized in Azerbaijan's National Museum. 04 March 2025. <https://caliber.az/en>. Retrieved from <https://caliber.az/en/post/honoring-fallen-heroes-azal-crew-s-belongings-immortalized-in-azerbaijan-s-national-museum> [in English].

13. "Son uçuş" filminin müəllifi danışdı: "Hadisə hər kəs kimi mənə də çox təsir etdi" [Author of the film «The Last Flight» said: «The incident affected me as much as it did others»]. 02 aprel, 2025. Retrieved from <https://oxu.az/siyaset/son-ucus-filminin-muellifi-danisdi-hadise-her-kes-kimi-mene-de-cox-tesir-etdi> [in Azerbaijani].

14. Magarey, Susan (2008). Three questions for biographers: Public or private? Individual or society? Truth or beauty? *Journal of Historical Biography (Canada)*, 4, 1–26 [in English].

15. Virtual'nyy memorial pam"yati polehlykh zdobuvachiv osvity, vypusknikiv, spivrobotnykiv Ukrainy'skoyi derzhavnoyi l'otnoyi akademiyi ta viys'kovykh l'otchykiv – nashykh krayan [Virtual memorial to the fallen students, graduates, academy employees and military pilots – our compatriots]. (n.d.). <https://www.sfa.org.ua/index.php/ua/>. Retrieved from <https://sfa.org.ua/index.php/ua/17-ukrainian/3714-virtualnyi-memorial-pamiaty> [in Ukrainian].